

Topische corticosteroiden

informatie voor patiënten

WAT ZIJN CORTICOSTEROÏDEN?	3
WAT ZIJN MOGELIJKE NEVENWERKINGEN VAN CORTICOSTEROÏDEN?	6
WAAROP BASEERT UW ARTS ZICH OM EEN BEPAALD PREPARAAT VOOR TE SCHRIJVEN?	8
RICHTLIJNEN VOOR HET GEBRUIK VAN TOPISCHE CORTICOSTEROÏDEN	9
PATIËNTEN MET ECZEEM	11

WAT ZIJN CORTICOSTEROÏDEN?

Hydrocortison is een lichaamseigen stof die in de bijnier gesynthetiseerd wordt en een rol speelt in verschillende cellen van het lichaam.

Corticosteroïden werden voor het eerst topisch (op de huid) gebruikt in 1952. Tegenwoordig zijn topische corticosteroïden in crème, zalf, gel of lotion nog altijd de hoeksteen in de behandeling van tal van inflammatoire huidaandoeningen.

Door veranderingen in de structuur ontstonden topische producten met verschillende sterktes. De laatste veranderingen zorgden ervoor dat de producten ook een verhoogd veiligheidsprofiel kregen met minder (ook topische) nevenwerkingen.

Wanneer uw arts u topische corticosteroïden voorschrijft, is het belangrijk dat u zich van de sterkte van het preparaat bewust bent. In België (ook in Duitsland en Nederland) worden de producten vaak in vier klassen ingedeeld: **mild**, **matig**, **sterk** en **zeer sterk**. Klasse 4 omvat de meest potente corticosteroïden. Merk op dat de sterkte grotendeels onafhankelijk is van de concentratie van het corticosteroïd in het topisch product. Apothekers hebben uitgetest welke de maximaal actieve concentratie is voor een bepaalde molecule, deze wordt dan gebruikt in de topische bereidingen. Het zwakste corticosteroïd hydrocortison acetaat dat gebruikt wordt, is in een concentratie van 1 procent aanwezig in de bereidingen. Het meest potente clobetasol propionaat wordt slechts in een concentratie van 0,05 procent gebruikt, hoewel het dan toch nog de sterkste werkzaamheid heeft.

In onderstaande tabel vindt u een lijst met de topische corticoiden die in België gebruikt worden en de bijhorende specialiteitsnamen.

STERKTE VAN TOPISCHE CORTICOSTEROÏDEN

Zeer sterk (tot 600 x hydrocortison)

Clobetasol-17-propionaat

Dermovate zalf

Dermovate crème

Dermovate lotion

Magistraal (bereid door de apotheek)

Betametasondipropionaat

(+ propyleenglycol) Diprolene crème

Sterk (50-100 x hydrocortison)

Betamethasondipropionaat

Diprosone zalf

Diprosone crème

Clarelux schuim

Clobex shampoo

Magistraal (bereid door de apotheek)

Diflucortolonvaleraat

Nerisona vette zalf

Nerisona zalf

Nerisona crème

Magistraal (bereid door de apotheek)

Betametasonvaleraat

Betnelan zalf

Betnelan crème

Betnelan lotion

Magistraal (bereid door de apotheek)

Fluticasonpropionaat*

Cutivate zalf

Cutivate crème

Mometasonfuroaat*

Elocom zalf

Elocom lipofiele crème

Elocom lotion

Methylprednisolonaceponaat*

Advantan vette zalf

Advantan zalf

Advantan crème

Amcinonide Amicla crème

Hydrocortison-17-butyraat

Locoid zalf

Locoid lipofiele crème

Locoid crème

Locoid crelo

Locoid lotion

Matig (2-25 x hydrocortison)

Clobetasonbutyraat

Eumovate zalf

Eumovate crème

Magistraal (bereid door de apotheek)

Flumethasonpivalaat

Locacortene zalf

Triamcinolonacetonide

Delphi crème

Magistraal (bereid door de apotheek)

Mild (1-5 x hydrocortison)

Prednisolon magistraal

Hydrocortisonacetaat

Cremicort crème

Pannocort crème

Conforma hydrocortison crème

Azacortine crème

Magistraal (bereid door de apotheek)

* vierde generatie topische corticosteroiden met veiliger profiel (betere efficiëntie/minder nevenwerkingen)

→ **Merk op:** ook de vorm waarin het product verwerkt wordt, speelt een rol in de sterkte van het corticosteroid:
zalf > crème > lotion.

WAT ZIJN MOGELIJKE NEVENWERKINGEN VAN CORTICOSTEROÏDEN?

Topische corticosteroïden zijn geneesmiddelen die, naast de gewenste werking, ook ongewenste effecten kunnen uitlokken. Zoals al eerder werd vermeld, heeft de farmaceutische industrie wel inspanningen gedaan om zo veilig mogelijke producten te ontwikkelen. In de praktijk zien we dan ook slechts heel zelden nevenwerkingen bij een goed gebruik van topische corticosteroïden.

Wanneer de producten echter overmatig, of voor verkeerde indicaties worden aangewend, kunnen wel problemen optreden. Het is dan ook verstandig om topische corticosteroïden enkel te gebruiken op doktersvoorschrift, nadat een correcte diagnose werd gesteld en het voor u meest geschikte preparaat werd gekozen.

Bij de controleconsultaties zal uw arts erop toezien of er neveneffecten zijn en indien nodig voor een alternatieve behandeling kiezen. Nevenwerkingen die het gevolg zijn van opname van de topisch aangebrachte cortisone doorheen de huid zijn heel uitzonderlijk. U hoeft dus niet bang te zijn dat u of uw kind zal verdikken, diabetes of osteoporose zal ontwikkelen door lokaal een cortisonehoudend preparaat te smeren.

Als u bang bent om topische corticosteroïden te gebruiken, praat hier dan over met uw arts. Deze angst is meestal onterecht.

MOGELIJKE NEVENWERKINGEN:

- X verdunning van de bovenste huidlaag;
- X pigmentveranderingen;
- X verminderde vorming dermaal collageen;
- X uittrekkingsstriemen;
- X verwijde bloedvaatjes en roodheid in het gelaat;
- X bloeditstoringen;
- X minder efficiënte wondheling en stervormige pseudolittekens;
- X acne;
- X rosacea;
- X peri-orale dermatitis;
- X meer haargroei;
- X verhoogde neiging tot lokale infecties zoals ontsteking van de haarfollikels en herpes simplex, uitbreiding van schimmelinfecties;
- X contactallergie;
- X bij gebruik onder de luier: ontsteking;
- X tachyfyaxie: een plotse vermindering van het effect van/ de respons op het geneesmiddel na herhaaldelijke toediening ervan;
- X glaucoom en cataract (meestal door systemisch gebruik).

BIJ HOGE HOEVEELHEDEN VAN POTENTE TOPISCHE CORTICOSTEROÏDEN:

- X opname in de bloedbaan;
- X groeivertraging;
- X osteoporose.

WAAROP BASEERT UW ARTS ZICH OM EEN BEPAALD PREPARAAT VOOR TE SCHRIJVEN?

HIJ ZAL ZICH LATEN LEIDEN DOOR:

- ✓ **de aard van de aandoening.** Uit ervaring weten we dat bepaalde huidziekten snel verbeteren, ook met een zwak corticosteroid (bijvoorbeeld seborreïsch eczeem) en andere moeilijker, zelfs met een sterk corticosteroid (bijvoorbeeld psoriasis).
- ✓ **de leeftijd van de patiënt:** kinderen en bejaarden zijn gevoeliger voor nevenwerkingen.
- ✓ **de plaats waar het preparaat aangebracht wordt:** gelaat, genitale regio (met uitzondering van het slijmvlies) en huidplooien zijn gevoeliger voor nevenwerkingen. Handpalmen, voetzolen en scalp zijn het minst gevoelig.
- ✓ **de verwachte tijdsduur van de behandeling.**

RICHTLIJNEN VOOR HET GEBRUIK VAN TOPISCHE CORTISOSTEROÏDEN

- Het is niet altijd gemakkelijk om de juiste hoeveelheid crème/zalf te smeren. De Britten hebben hier een handig trucje voor bedacht: **de vingertop eenheid** (FTU: finger tip unit). Om deze vingertop eenheid te verkrijgen, moet je met een tube met diameter 0,5 cm de crème/zalf in een reepje over het laatste kootje van je wijsvinger uitsmeren. Die hoeveelheid heb je nodig om het oppervlak van twee handpalmen in te smeren.

- Zoals al eerder vermeld werd, bestaan er vier sterkten van topische corticosteroiden: **zwak**, **matig**, **sterk** en **zeer sterk**. Uw arts weet welke sterkte u nodig hebt.

- Het is belangrijk om **voldoende hoeveelheden** cortisone-crème/zalf te smeren op de aangetaste huidzones (bij inname van medicatie zal het ook meestal onvoldoende helpen als slechts de helft van de voorgeschreven dosis wordt ingenomen).
- Het is ook belangrijk om de behandeling **niet voortijdig te stoppen** omdat dan vaak een snel herval optreedt (vergelijk dit met een vuurtje dat opflakkert wanneer het niet volledig gedoofd werd).
- Het is **niet** verstandig topische corticosteroiden **lange periodes (maanden) ononderbroken te smeren**. Het is vaak beter iets sterkere corticosteroiden voor een kortere periode te gebruiken, omdat men dan snellere genezing krijgt en langere cortisonevrije periodes kan inlassen. Bij verschillende aandoeningen wordt aangeraden om de niet-aangetaste huid goed te hydrateren, omdat dit opflakkeringen van de huidaandoening vaak kan beletten of uitstellen.
- Als na een week smeren **geen duidelijke verbetering** optreedt en de behandeling correct werd uitgevoerd, is het verstandig om uw **arts opnieuw te contacteren**.
- **Sommige huidzones zijn gevoeliger** voor lokale neveneffecten van corticosteroiden (meestal zijn dit de zones waar de huid dunner is of waar er afsluiting is: gelaat en in het bijzonder de oogleden, lichaamsplooiën en genitalia. Handpalmen en voetzolen zijn minder gevoelig).
- Bij **kinderen** is het af te raden sterke of zeer sterke topische corticosteroiden te gebruiken, tenzij dit door de arts zo werd voorgeschreven.

- Lokale **nevenwerkingen** van corticosteroiden houden vooral in dat de **huid dunner en dus gevoeliger** wordt. Dit stelt pas een probleem bij langdurig smeren.
- In het **gelaat** kunnen topische corticosteroiden een zeldzame keer **acne-achtige letsels** veroorzaken, sommige personen zijn hier gevoeliger voor dan andere. Deze letsels jeuken niet. Het is verstandig om dan te stoppen met het gebruik van de topische corticosteroiden en uw arts te contacteren.
- Wanneer tijdens de behandeling het **uitzicht van de huid-letsels verandert**, raadpleegt u ook best uw behandelende arts.

PATIËNTEN MET ECZEEM

Voor patiënten met eczeem is er de atopieschool, waar deze en andere informatie door een gespecialiseerd, daartoe opgeleid team wordt uitgelegd. Voor meer informatie kunt u mailen naar atopieschool@uzleuven.be.

© september 2016 UZ Leuven

Overname van deze tekst en illustraties is enkel mogelijk na toestemming van de dienst communicatie UZ Leuven.

Ontwerp en realisatie

Deze tekst werd opgesteld door dermatologie in samenwerking met de dienst communicatie.

U vindt deze brochure ook op www.uzleuven.be/brochure/700819.

Opmerkingen of suggesties bij deze brochure kunt u bezorgen via communicatie@uzleuven.be.

Verantwoordelijke uitgever
UZ Leuven
Herestraat 49
3000 Leuven
tel. 016 33 22 11
www.uzleuven.be

Als patiënt
kunt u uw afspraken,
facturen en persoonlijke
gegevens ook online
raadplegen via **mynexuz**.
Surf naar www.mynexuz.be
voor meer informatie.

